

Theater speelt leentjebuurt bij comedy

Acteurs zoeken het steeds meer in de werkelijkheid

ANTWERPEN/BRUSSEL - Acteurs die losjes een praatje slaan met het publiek, die boude stellingen de zaal ingooien en die meer dan ooit zichzelf blijven. Het klassieke theater lijkt zich door comedy te laten bevruchten.

'Goeienavond, allemaal. Ik ben blij dat er zoveel volk is afgekomen. Dat er toch nog zoveel interesse is in Afrika.' Theatermaker Chokri Ben Chikha begint zijn *Finale*, het laatste deel van zijn trilogie *Heldendood voor de beschaving*, als volleerde stand-upper. Hij spreekt de zaal rechtstreeks aan, en zijn brede smile is meteen een ironische knipoog. Wat meent hij echt? Wat is louter gespeelde retoriek?

Dat je gaat twijfelen, ligt aan de eigen biografie waaruit Ben Chikha put, nog zo'n typisch kenmerk van stand-up. Chokri staat op scène als Chokri: ex-lid van Union Suspecte en nu doctorandus in de kunsten, met een onderzoek naar stereotypen in het theater. Hij blikt terug op zijn Blankenbergse jeugd, projecteert filmpjes van zijn vorige project in Senegal, spreekt zijn passie uit voor zwarte vrouwen. Af en toe breekt hij dat verhaal af voor een spontaan onderonsje met zijn technicus Ousmane.

Dit voelt nog maar half als theater. Meer als tweerichtingsverkeer, net als in een aula. De zaallichten doven niet, af en toe wordt een vraag het publiek ingeslingerd. De relatie met het publiek is dezelfde als bij comedy: je bent op een avond waar ideeën worden uitgewisseld, in plaats van op een avond waar je in een verhaal wordt ondergedompeld. 'Weet iemand wat een *Denkmal* is?' Ben Chikha kijkt de zaal rond. 'Juist mevrouw, een standbeeld. Toch iemand die Duits kent.'

Comedy zonder grappen

Je ziet het meer en meer in theater: acteurs die vertellen uit eigen naam. Mét, in plaats van vóór het publiek. Zo brengt Dahlia Pessemiers vanavond in het Zuiderpershuis met *Mozalk* voor een stuk haar eigen levensverhaal. Ook Steve Aernouts speelde zijn solo *In the prime of their lives* losjes als een eigen liefdesprobleem. Ging er een gsm af in de zaal, dan ging hij daar prompt op in. De werkelijkheid wordt niet langer buitengesloten. Week Maarten Westra Hoekzema voor zijn theatrale onheilslezing *De Openbaring* daarom uit naar bibliotheekjes?

'*Stand-up-philosophy*', noemt de Nederlandse theatermaakster Laura van Dolron dat soort van direct solothater. Dat zegt genoeg. Je voelt dat vooral jonge theatermakers iets lijken te benijden aan stand-upcomedians: het rechtstreeks aanspreken van het publiek, de fragmentaire opbouw, de uitgesproken ideeën, onbeschaamd mogen moraliseren.

Opvallend: de humor van comedy laten deze makers voor wat ze is. Hoogstens nemen ze er, zoals Ben Chikha, de ironie van dubbele betekenissen van over,

maar platte grappen beschouwen ze niet als winst. Suggestie, ontroering en tekstuele diepgang blijven overheersen.

Valt dat alles te verklaren? Het Vlaamse theater ontwikkelde zich doorheen zijn geschiedenis steeds verder weg van de fictie, in de richting van de authenticiteit. In de jaren tachtig werd het tastbare lijf veroverd, in de jaren negentig won de persoonlijkheid van de acteur het van zijn personage, en nu lijkt de werkelijkheid van het publiek aan de beurt. Dat zie je ook aan de opmars van locatie- en intiem theater. De podiumkunsten willen steeds dichterbij het publiek gaan zitten, of zelfs ertussen.

Zo koos ook Joost Vandecasteele, voormalig lid van Abattoir Fermé, een paar jaar geleden bewust voor comedy. 'Comedy is eerlijker en goedkoper. Maar mij gaat het vooral om de absolute vrijheid ervan: je bedenkt iets en probeert het uit, en wat niet werkt, schrap je weer. Dat kan in theater niet. Daar gelden veel meer regels en afspraken. Je zit met een logger instituut, dat altijd wat achterop zal blijven hollen bij wat er buiten beweegt.'

De ban gebroken

Toch vindt Vandecasteele de scheiding tussen theater en comedy een erg Vlaams verschijnsel. 'In andere landen heb je veel meer komieken die serieus worden genomen als acteurs voor films of als auteurs.' Vandecasteele switcht deze week ook zelf moeiteloos opnieuw naar theater, in *Attack of the Killer Z's*. 'Het is geen comedy, omdat ik me nu vooral wil bekwamen in dialogen.'

De toenadering tussen theater en comedy is geen eenrichtingsverkeer. De Brusselse comedian Ben Hamidou, deze week in première met zijn solo *Sainte Fatima de Molem* (over Molenbeek), evolueert net richting theater. 'Ik begon ooit met sketches en cafétheater, maar nu streef ik meer naar theaterteksten, samen met een dramaturg. De humor blijft wel, dat is mijn wapen. Maar ik wil ook doen wenen. Ik leen dus van beide genres.' Net die dubbele inspiratie geldt ook voor meer theatermakers. Is de ban finaal gebroken?

'De Finale' reist van 4 dec tot 5 feb (www.actionzoohumain.be <<http://www.actionzoohumain.be>>). 'Mozalk' op 2 dec in het Zuiderpershuis, Antwerpen. 'Sainte Fatima de Molem' tot 5 dec in Huis der Culturen, Molenbeeken 'Attack of the Killer Z's' op 3 en 4 dec in de Kaaistudio's, Brussel.